

Privatisering datadraaischijven zorgelijk door onmogelijkheid democratische controle

Van overheidswege is er sprake van grootschalige uitwisseling van data. Het betreft ook zorgdata. Omdat het gaat om het uitwisselen van persoonsgegevens, bij medische data om bijzondere persoonsgegevens, is democratische controle op wat er gebeurt van groot belang. Terwijl de liberalisering van overheidstaken ter discussie staat en het enthousiasme ervoor taant, doet zich bij een aantal privacygevoelige zaken in overheidshanden een aparte ontwikkeling voor. Draaischijven, waarover data-uitwisselingen plaatsvinden, blijken overheden in het kader van neo-liberaal denken in toenemende mate te privatiseren. Zeer problematisch daarbij is dat democratische controle daardoor niet meer mogelijk is. In dit artikel zal ik een drietal voorbeelden daarvan noemen. In de eerste plaats de uitbesteding van fraudeonderzoek in de gemeente Nissewaard aan het private bedrijf Totta Data Lab. In de tweede plaats het 'Inlichtingenbureau', gegevensknooppunt voor gemeenten. En in de derde plaats het InformatieKnooppunt Zorgfraude.

Privatisering

Er valt een patroon te herkennen in de manier waarop overheid/overheden data-uitwisselingen die gevoelig liggen en soms door de rechter onrechtmatig zijn verklaard (bijv. vonnis over de wet Systeem Risico indexatie=SyRI) toch voortzetten. Controle op overheidshandelen is in het openbaar bestuur mogelijk, onder andere door burgers die een beroep kunnen doen op de Wet Openbaarheid Bestuur (WOB). Middels een WOB-verzoek

is, voor zover informatie niet door zwarting onleesbaar is gemaakt, inzicht te verkrijgen in de bezigheden van de overheid. Bij privatisering kan dat niet meer.

Nissewaard

Dit is een gemeente op het eiland Voorne-Putten in het zuiden van Zuid-Holland. De gemeente is op 1 januari 2015 ontstaan door samenvoeging van de gemeenten Spijkenisse en Bernisse en omvat het gehele (voormalige) eiland Putten en het oosten van het (voormalige) eiland Voorne. Daar is door het gemeentebestuur fraudecontrole op uitkeringen uitbesteed aan het private bedrijf Totta Data Lab. Met gebruikmaking van algoritmen “voorspelt” men daar fraude met uitkeringen. In gewoon Nederlands is er sprake van profilering. De algoritmen en gebruikte artificial intelligence is het eigendom van Totta Data Lab. Welke criteria daarin een rol spelen is onduidelijk. De burger, die als frauduleus wordt geoordeeld, heeft daardoor geen inzicht in de wijze waarop hij/zij in die categorie beland is, namelijk welke criteria gebruikt zijn. Hierbij speelt dan ook de omkering van de bewijslast. Dat de burger die als frauduleus wordt aangemerkt zelf moet bewijzen dat hij dat niet is.

SyRI

Na het ondubbelzinnige vonnis van de rechtbank Den Haag in de zaak die een aantal private partijen hadden aangespannen tegen de staat inzake de Wet SyRI, zou een normaal mens verwachten dat lokale overheden dit vonnis ter harte zouden nemen. En dan besloten zouden hebben activiteiten die plaatsvinden door hen of uitbesteed zijn aan een private partij en hetzelfde doen als wat op basis van de wet SyRI gebeurde ogenblikkelijk zouden staken. Ondanks de uitbesteding blijft de gemeente namelijk partij. Ze levert data aan Totta Data Lab en dat bedrijf retourneert fraudesignalerings. Het bedrijf functioneert als draaischijf daarbij. Zoals te verwachten is

levert het resultaat veel ruis op. Zo meldde het Algemeen Dagblad in 2019 92 gesignaleerde fraudezaken in Nissewaard. Daar kwamen er 25 van Totta Data, maar van die 25 bleken er 19 niet op fraude te berusten.

Inlichtingenbureau (IB)

Dat is een private onderneming die 2000 opgericht is door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Het is onder meer opgericht voor de coördinatie en dienstverlening ten behoeve van gemeenten bij de verwerking van (persoons) gegevens, voor zover noodzakelijk voor de uitvoering van gemeentelijke taken in de sociale zekerheid. Het IB vervult in dat domein sinds 2000 een knooppuntfunctie voor de gegevensuitwisseling tussen gemeenten onderling. Hierbij is het IB de koppeling tussen enerzijds gemeenten en anderzijds het IKZ. Het IB is naar eigen zeggen (zie punt 1.1 in deze link) de dienstverlenende organisatie die gegevens over burgers voor gemeenten ontsluit en verrijkt. Gevoelige persoonsgegevens passeren het IB. Het is niet geheel toevallig dat er een stichting van gemaakt is. Door die constructie zijn de bezigheden van het IB niet naderhand voor WOB-verzoeken benaderbaar. Zie hiervoor ook.

IKZ

Met het InformatieKnooppuntZorgfraude beoogt men een instelling die informatie over zorgfraude moet verzamelen en verrijken. Die informatie is dan afkomstig van CIZ, de colleges van B&W van gemeenten, de IGJ, inspectie SZW, de rijksbelastingdienst, waaronder de FIOD, de zorgautoriteit en zorgverzekeraars. De verrijkte informatie levert het IKZ dan weer terug aan de aanleverende partijen. Er bestaat overigens nu al een IKZ, maar als een samenwerkingsverband van de hierboven genoemde veldpartijen. Het ministerie van VWS wil met de Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg (Wbsrz) van het IKZ een stichting maken. **In de Nota van Toelichting**

bij de Algemene Maatregel van Bestuur bij de Wbsrz denkt de overheid hardop over het winst mogen maken van een dergelijke stichting. Dat kan alleen als er sprake is van het privatiseren van het IKZ. Als zoiets zou gebeuren onttrekt de overheid het IKZ aan democratische controle, omdat het IKZ in die vorm niet WOB-baar is.

Oncontroleerbare dataprocessen

De hierboven genoemde voorbeelden laten duidelijk zien dat lokale en centrale overheden cruciale handelingen met persoonsgegevens op slinkse wijze aan democratische controle (willen) onttrekken. De casus Nissewaard laat zien hoe bij een zeer duidelijke rechterlijke uitspraak over het laakbaar met algoritmes profileren van de burgers een lokale overheid net doet of er niets aan de hand is.

Dit muisje zou nog wel eens een zeer lange staart kunnen blijken te hebben.

W,J. Jongejan, 19 oktober 2020.

Afbeelding van Erik Lyngsøe via Pixabay

19-10-2020, 11.07u: In de alinea Inlichtingenbureaus is de zin: "Het IB ...verrijkt" in de plaats gekomen van de zin waarin ik meldde dat het IB geen data verrijkte.

Korte delen van de tekst zijn gebruikt in eerdere artikelen op deze website. De links staan in de tekst.

Algemene

Rekenkamer:

essentieel onderdeel wet tegen zorgfraude onrechtmatig gefinancierd

Op 3 juli 2020 stuurde minister de Jonge(VWS) het ontwerp Wet bevordering samenwerking en rechtmatige zorg(Wabrz) naar de Tweede Kamer(TK). De behandeling ervan zal pas na het Kamerreces, op 9 september aanvangen. Op de website van de Tweede Kamer verschijnen naast de wetstekst, de memorie van toelichting en het advies van de Raad van State nu ook andere stukken over dit wetsontwerp. Zo ook twee stukken(A, B) van de Algemene Rekenkamer(AR) over onderdelen van het wetsontwerp Wbsrz, wetsnummer 35515. Men zou kunnen zeggen dat de AR alleen financiële interesse heeft, maar niets is minder waar. Ook bestuursrechtelijke en inhoudelijk controle beschouwt ze als haar taak. Dat bleek o.a. toen de AR gehakt maakte van het gebruik van Routine Outcome Monitoring (ROM)data als basis van zorgbekostiging in de GGZ. Ik schreef daar op 27 november 2017 over. Nu stelt de AR dat de financiering van het Inlichtingenbureau **onrechtmatig** is.

Hoe zit Wbsrz in elkaar?

Eigenlijk begon het wetsontwerp met een valse start in juli 2018 toen bij de internetconsultatie bleek dat VWS uit was op een grootschalige doorbreking van het medisch beroepsgeheim. Het wetsontwerp werd daarna herzien. Men wil met de Wbsrz een Waarschuwingsregister zorgfraude aanleggen. Het is bedoeld om zowel natuurlijke personen als rechtspersonen te registreren waarvan de gerechtvaardigde overtuiging bestaat dat zij fraude hebben gepleegd, om andere instanties voor deze partijen te waarschuwen. Verder wil VWS een stichting Informatie Knooppunt Zorgfraude(IKZ) oprichten. Daarbinnen moet dan

informatie afkomstig van CIZ, de colleges van B&W van gemeenten, de IGJ, inspectie SZW, de rijksbelastingdienst, waaronder de FIOD, de zorgautoriteit **en zorgverzekeraars verzameld en verrijkt worden**. Er bestaat nu al een IKZ, maar als een samenwerkingsverband van de hierboven genoemde veldpartijen. Een organisatie om die data te kunnen verzamelen binnen het IKZ is het Inlichtingenbureau(IB), of beter gezegd de Stichting Inlichtingenbureau.

Het Inlichtingenbureau(IB)

Dat is een private onderneming die 2000 opgericht is door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Vereniging Nederlandse Gemeenten(VNG). Het is onder meer opgericht voor de coördinatie en dienstverlening ten behoeve van gemeenten bij de verwerking van (persoons) gegevens, voor zover noodzakelijk voor de uitvoering van gemeentelijke taken in de sociale zekerheid. Het IB vervult in dat domein sinds 2000 een knooppuntfunctie voor de gegevensuitwisseling tussen gemeenten onderling. Hierbij is het IB de koppeling tussen enerzijds gemeenten en anderzijds het IKZ. Het IB verricht geen inhoudelijke verwerkingen van gegevens zoals verrijking van de data.

Gevoelige persoonsgegevens passeren het IB. Het is niet geheel toevallig dat er een stichting van gemaakt is. Door die constructie zijn de bezigheden van het IB niet naderhand voor WOB-verzoeken benaderbaar. Zie hiervoor ook.

IB onrechtmatig gefinancierd

In haar opmerkingen op 18 december 2019 over het wetsvoorstel maakt de AR een frappante opmerking over het IB.

Daar staat:

“Tot slot merken wij nog het volgende op. Volgens de memorie van toelichting bij het ontvangen wetsvoorstel wordt het

Inlichtingenbureau voor een deel gefinancierd vanuit het Gemeentefonds. Dit vinden wij opmerkelijk. Op basis van de Financiële-verhoudingswet moeten de uitgaven uit het Gemeentefonds ten goede komen aan de gemeenten; betalingen vanuit het Gemeentefonds aan organisaties merkt de Algemene Rekenkamer aan als onrechtmatig.”

De AR heeft als kerntaak te bezien of uitgaven van de overheid doelmatig en rechtmatig zijn. Rechtmatig omdat het in overeenstemming met de genomen regels en besluiten moet zijn, doelmatig om na te gaan of de bestede uitgaven ook daadwerkelijk het gewenste effect hebben gehad.

In de strijd tegen zorgfraude maakt de overheid volgens de AR gebruik van een organisatie onrechtmatig gefinancierd is, dus onrechtmatig bestaat.

Onrechtmatige constructie

Het is niet zo dat de AR op eigen initiatief het wetsontwerp van commentaar voorziet. VWS moet wel om advies vragen. Dat heeft te maken met de Comptabiliteitswet. Daarin staat in artikel 4.7.lid 4 dat de minister bij het willen uitvoeren van een privaatrechtelijke rechtshandeling advies MOET vragen aan de AR. Die privaatrechtelijke handeling is het oprichten van de Stichting IKZ. De AR laat nu in het advies weten dat de overheid zelf gebruik wil maken van een onrechtmatig gefinancierde privaatrechtelijke organisatie, zijnde het Inlichtingenbureau, om onrechtmatig besteed zorggeld op te sporen. Hoe gek kan je het hebben.

De overheid dient geen onrechtmatig gefinancierde organisaties op te richten en in haar beleid te incorporeren.

Het moge duidelijk zijn dat de Tweede kamer van deze laakbare constructie goede notitie dient te nemen en corrigerend dient te handelen.

W.J. Jongejan, 27 juli 2020

Afbeelding van DoomSlayer via Pixabay, aangepast door W.J. Jongejan